

Handläggare
Mats Christenson
Telefon: 08-50812201

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
15 juni 2023

Medborgarförslag gällande att upprätta Malin Matsdotters örtagård som ett minnesmärke över Stockholms häxprocesser

Svar på medborgarförslag

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på medborgarförslaget.

Sammanfattning

Södermalms stadsdelsnämnd har fått ett medborgarförslag gällande att upprätta Malin Matsdotters örtagård som ett minnesmärke över Stockholms häxprocesser. Enligt förslagsställaren är det viktigt att minnas häxprocesserna då det är en händelse som präglade staden starkt i flera år. I förslaget föreslås ett antal platser på östra Södermalm där örtagården skulle kunna placeras och som föreslås skötas av den ideella föreningen, Malin Matsdotters trädgårdsförening, i form av en stadsodling. I förslaget föreslås vidare att skyltar sätts upp vid örtagården med växternas namn, deras historia och medicinska användning samt om häxprocessernas offer och deras namn. Örtagården föreslås enligt förslagsställaren omgärdas av en stenmur.

Stadsdelsförvaltningen tackar för medborgarförslaget som syftar till att tillföra stadsdelsområdet en stadsodling med örter samtidigt som ett mörkt avsnitt i stadens historia uppmärksammas.

Förvaltningen har fört diskussioner med Stadsmuseet kring medborgarförslaget och kommit fram till att det skulle kunna realiseras genom att stadsdelsnämnden anlägger en stadsodling som den ideella föreningen Malin Matsdotters trädgårdsförening får ansvaret att sköta. Av de förslag till platser som lämnas i medborgarförslaget bedömer förvaltningen Sandbacksparken som mest lämpad för detta ändamål.

Kostnaden att anlägga en stadsodling med tillhörande skyltning uppgår till cirka 0,1 mnkr kronor beroende på hur stor anläggningen blir och omfattning av skyltningen.

För att starta upp en ny plats för stadsodling behöver bland annat ett avtal upprättas samt tillverkning och utplacering av odlingslådor göras. Det finns även andra intressenter som önskar starta stadsodling inom stadsdelsområdet som förvaltningen behöver ta hänsyn till. Förvaltningen bedömer att ett genomförande av förslaget är möjligt till odlingssäsongen 2024.

Bakgrund

Södermalms stadsdelsnämnd har fått ett medborgarförslag gällande att upprätta Malin Matsdotters örtagård som ett minnesmärke över Stockholms häxprocesser. Stadsdelsnämnden beslutade vid nämndsammanträdet den 23 mars 2023 att ge förvaltningen i uppdrag att bereda medborgarförslaget. Medborgarförslaget bifogas i bilagorna 1-6 till tjänsteutlåtandet.

Ärendet

I medborgarförslaget framförs att ett antal personer sedan 2018 arbetat för att få till ett värdigt minnesmärke över de åtta stockholmskvinnor som avrättades i Stockholms häxprocesser år 1676.

Förslagsställaren har varit i kontakt med ledningen för Katarina kyrka om tillåtelse att sätta upp ett minnesmärke på kyrkogården eftersom kyrkan, enligt förslagsställaren, varit drivande i stadens häxprocesser. I medborgarförslaget anges att Katarina kyrka avslagit denna förfrågan.

Mot bakgrund av beskrivningen ovan föreslås, som ett alternativ till Katarina kyrka, att ett minnesmärke placeras på Stigberget där Södermalms galgbacke tidigare låg och där de flesta av de häxanklagade avrättades och begravdes.

I förslaget föreslås att minnesmärket ska utgöras av en örtagård, benämnd Malin Matsdotters örtagård. Malin Matsdotter (som var barnmorska och drev en badstuga) var en av dem som råkade allra värst ut i de svenska häxprocesserna då hon var den enda som brändes levande på bål. I medborgarförslaget beskrivs att Malin var kunnig i läkeörter som på den tiden användes av både barnmorskor och i badstugorna. Förslagsställaren anser därmed att en stadsodling innehållande läkevaxter skulle passa bra som ett minnesmärke över Malin Matsdotter och de andra kvinnorna som föll offer för häxprocesserna i Stockholm.

Enligt förslagsställaren skulle den ödetomt som finns bakom planket på Stigbergsgatan 25 vara en lämplig plats för örtagården. Platsen ligger förövrigt nedanför den plats där galgbacken tidigare låg varför placeringen enligt förslagsställaren är passande.

I medborgarförslaget beskrivs att en ideell förening, Malin Matsdotters trädgårdsförening, bildats där deltagarna vill medverka i odlingsprojektet. Skötseln av örtagården ska enligt förslaget utföras av medlemmarna i föreningen och den ska vara öppen för allmänheten.

I förslaget anges vidare att föreningen kan sätta upp skyltar vid örtagården med växternas namn, deras historia och medicinska användning. Utöver detta kan en skylt om häxprocessernas offer och deras namn placeras ut vid platsen.

Enligt förslagsställaren är det viktigt att minnas häxprocesserna då det är en händelse som präglade staden starkt i flera år. Det är också viktigt att påminna om hur lätt det är för oss människor att gripas av masshysteri och att under orostider utse syndabockar för allt ont som sker. Om vi inte minns de fasansfulla gärningarna är risken, enligt förslagsställaren stor, att vi upprepar dem.

I medborgarförslaget beskrivs att det i Sverige redan finns minnesmärken över häxprocessernas offer på fem olika platser. I Vardö i Nordnorge, som drabbades hårt av häxprocesserna, har det mäktiga minnesmärket över offren blivit en turistattraktion.

Sedan det ursprungliga medborgarförslaget lämnades in har det kompletterats med förslag på flera andra lämpliga platser för ett minnesmärke på östra Södermalm, detta utifrån informationen att stadsdelsnämnden inte råder över den yta som finns på Stigbergsgatan 25 (ytan ansvaras av exploateringskontoret). De föreslagna platserna anges i bilagorna 4 och 6. Det ursprungliga förslaget har också förtydligats då förslagsställaren anger att den ideella föreningen, förutom skötseln av örtagården, även kan ansvara för själva anläggandet av örtagården om staden så önskar. Örtagården föreslås vidare att omgärdas av en stenmur.

Avslutningsvis har ytterligare ett förslag på plats för minnesmärket lämnats, Sandbacksparken, vid hörnet Sandbacksgatan/Nytorngatan. Platsen skulle enligt förslagsställaren vara lämplig då det här finns ett vattenutkast som kan användas för bevattning av örtagården. Förslaget på denna plats har lämnats efter stadsdelsnämndens beslut att ge förvaltningen i uppdrag att bereda medborgarförslaget, den 23 mars 2023.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsmiljöavdelningen inom Södermalms stadsdelsförvaltning. Ärendet har behandlats av förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 7 juni 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen tackar för medborgarförslaget som syftar till att tillföra stadsdelsområdet en stadsodling med örter samtidigt som ett mörkt avsnitt i stadens historia uppmärksammas.

Förvaltningen har fört diskussioner med Stadsmuseet kring hur medborgarförslaget kan hanteras. Förvaltningen och Stadsmuseet har kommit fram till att förslaget skulle kunna realiseras genom att stadsdelsnämnden anlägger en stadsodling som den ideella föreningen Malin Matsdotters trädgårdsförening får ansvaret att sköta. Förvaltningen har ett koncept kring anläggandet av nya stadsodlingar där förvaltningen erbjuder odlingslådor och jord som placeras på en viss plats. Stadsodlarna, i detta fall ovannämnda förening, står därefter för plantering och själva skötseln av odlingen.

Förslaget att anlägga en muromgärdad örtagård kräver enligt förvaltningen en större investeringsåtgärd och gestaltning av aktuell plats som kräver en djupare utredning som både tar lång tid och är resurskrävande. Förvaltningen anser därför att denna del av förslaget inte är aktuellt.

Vid ovannämnda diskussioner med Stadsmuseet har det även framkommit att staden bör ombesörja framtagandet av skyltning med information om häxprocesserna och dess offer samt om de växter som finns på stadsodlingen. Informationen på skyltarna kan tas fram i samverkan med förslagsställaren eller med den ideella trädgårdsföreningen.

De platser som i förslaget föreslås för örtagården och som ligger på parkmark, som stadsdelsnämnden ansvarar för, är följande: Stigbergstäppan, yta vid Mamsell Josabeths trappor, Stigbergsparken, Solrosparken, Cornelisparken, yta vid Katarinavägen/Fjällgatan samt Sandbacksparken. Övriga platser som föreslås finns på gatumark som trafiknämnden ansvarar för eller på kvartersmark.

Av ovannämnda platser på parkmark bedömer förvaltningen Sandbacksparken som mest lämpad för detta ändamål. Övriga platser anser förvaltningen vara mindre lämpliga av bland annat

gestaltningmässiga skäl eller att de är otillgängliga. Dessutom saknas framdraget vatten vid samtliga dessa platser.

Det finns ett vattenutkast i Sandbacksparken som för närvarande inte är fungerande. Det krävs en investeringsinsats för att kunna öppna anläggningen. Förvaltningen planerar att påbörja upprustning av vattenutkastet under nästkommande år 2024.

Kostnaden att anlägga en stadsodling med tillhörande skyltning uppgår till cirka 0,1 mnkr kronor beroende på hur stor anläggningen blir och omfattning av skyltningen.

För att starta upp en ny plats för stadsodling behöver bland annat ett avtal upprättas samt tillverkning och utplacering av odlingslådor göras. Det finns även andra intressenter som önskar starta stadsodling inom stadsdelsområdet som förvaltningen behöver ta hänsyn till. Förvaltningen bedömer att ett genomförande av förslaget är möjligt till odlingssäsongen 2024.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på medborgarförslaget.

Expedieras till
Förslagslämnaren.

Alexandra Wynn
Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Andreas Evestedt
Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1-6. Medborgarförslaget.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Alexandra Wynn, Stadsdelsdirektör	2023-05-23
Andreas Evestedt, Avdelningschef	2023-05-22